

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CHUYÊN NGÀNH: QUẢN LÝ VĂN HÓA

ĐỀ TÀI:

**MÚA TẮC XÌNH TRONG LỄ HỘI CẦU MÙA
CỦA DÂN TỘC SÁN CHAY Ở XÓM ĐỒNG TÂM –
XÃ TỨC TRANH – HUYỆN PHÚ LƯƠNG –
TỈNH THÁI NGUYÊN**

Giảng viên hướng dẫn: Th.s Hoàng Bích Hà

Sinh viên thực hiện : Nguyễn Thị Quỳnh

Lớp : QLVH 8C Khóa học 2007-2011

HÀ NỘI – 2011

MỤC LỤC

LỜI CẢM ƠN

PHẦN MỞ ĐẦU.....6

1. Lý do chọn đề tài: 6
2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu: 9
3. Mục đích nghiên cứu: 9
4. Phương pháp nghiên cứu:..... 9
5. Đóng góp của đề tài: 9
6. Bố cục của đề tài:..... 10

CHƯƠNG I: KHÁI QUÁT ĐẶC ĐIỂM VỊ TRÍ ĐỊA LÝ, KINH TẾ, VĂN HÓA - XÃ HỘI CỦA DÂN TỘC SÁN CHAY Ở XÓM ĐỒNG TÂM - XÃ TỨC TRANH - HUYỆN PHÚ LƯƠNG - TỈNH THÁI NGUYÊN.....11

1.1. VỊ TRÍ ĐỊA LÝ, KHÍ HẬU, ĐẤT ĐAI XÓM ĐỒNG TÂM - XÃ TỨC TRANH:11

1.2. KINH TẾ:.....13

1.2.1. Trồng trọt: 13

1.2.2. Chăn nuôi:..... 16

1.2.3. Thủ công gia đình:..... 17

1.2.4. Trao đổi, mua bán: 18

1.3. VĂN HÓA - XÃ HỘI:19

1.3.1. Nguồn gốc và tên gọi Sán Chay ở xóm Đồng Tâm - xã Tức Tranh: 19

1.3.2. Văn hóa vật chất:..... 20

<i>1.3.2.1. Nhà ở của dân tộc Sán Chay ở Đồng Tâm:</i>	20
<i>1.3.2.2. Trang phục:</i>	22
<i>1.3.2.3. Đồ ăn, uống, hút:</i>	24
1.3.3. Tổ chức xã hội:	29
<i>1.3.3.1. Tổ chức thôn bản:</i>	29
<i>1.3.3.2. Các lễ, tết trong năm:</i>	30
<i>1.3.3.3. Hôn nhân, gia đình, dòng họ:</i>	31
<i>1.3.3.4. Tập quán cưới xin, sinh đẻ và nuôi con:</i>	32
1.3.4. Văn hóa tinh thần:	35
<i>1.3.4.1. Tôn giáo, tín ngưỡng:</i>	35
<i>1.3.4.2. Ngôn ngữ và văn nghệ dân gian:</i>	36

CHƯƠNG II: MÚA TẮC XÌNH TRONG LỄ HỘI CẦU MÙA CỦA DÂN TỘC SÁN CHAY Ở XÓM ĐỒNG TÂM - XÃ TỨC TRANH.....38

2.1. LỄ HỘI CẦU MÙA CỦA DÂN TỘC SÁN CHAY Ở XÓM ĐỒNG TÂM:	38
2.1.1. Lý do mở hội:	38
2.1.2. Thời gian và không gian tổ chức lễ hội:	39
2.1.3. Công tác chuẩn bị cho Lễ hội:	41
2.1.4. Phần nghi lễ trong Lễ hội Cầu mùa:	41
2.1.5. Phần hội trong Lễ hội Cầu mùa:	42
2.2. MÚA TẮC XÌNH TRONG LỄ HỘI CẦU MÙA CỦA DÂN TỘC SÁN CHAY XÓM ĐỒNG TÂM - XÃ TỨC TRANH:	44
2.2.1. Múa Tắc Xình trong Lễ hội Cầu mùa:	44
2.2.2. Diễn tiến của múa Tắc Xình:	45
2.2.3. Giá trị, ý nghĩa của điệu múa Tắc Xình trong đời sống tinh thần của người Sán Chay:	48

CHƯƠNG III: BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY MÚA TẮC XÌNH TRONG LỄ HỘI CẦU MÙA CỦA DÂN TỘC SÁN CHAY Ở XÓM ĐỒNG TÂM - XÃ TỨC TRANH52

3.1. THỰC TRẠNG ĐIỀU MÚA TẮC XÌNH TRONG LỄ HỘI CẦU MÙA CỦA DÂN TỘC SÁN CHAY XÓM ĐỒNG TÂM:52

3.1.1. Múa Tắc Xình trong Lễ hội Cầu mùa của dân tộc Sán Chay ở Đồng Tâm xưa kia: 52

3.1.2. Múa Tắc Xình trong Lễ hội Cầu mùa của dân tộc Sán Chay trong bối cảnh hiện nay: 53

3.2. BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY MÚA TẮC XÌNH TRONG LỄ HỘI CẦU MÙA CỦA DÂN TỘC SÁN CHAY Ở XÓM ĐỒNG TÂM - XÃ TỨC TRANH:56

3.2.1. Đề cao sự thống nhất và phân cấp trong các cấp quản lý từ Trung ương đến địa phương: 57

3.2.2. Đẩy mạnh công tác tuyên truyền nhằm phát huy trách nhiệm của người dân Đồng Tâm về giữ gìn bản sắc văn hóa truyền thống tốt đẹp của địa phương:..... 58

3.2.3. Bảo tồn và phát huy Múa Tắc Xình trong hoạt động lễ hội ngay tại địa phương:..... 59

3.2.4. Nghiên cứu và ứng dụng Khoa học kỹ thuật vào quản lý và bảo tồn, phát huy múa Tắc Xình: 59

3.2.5. Có những chính sách thích hợp đối với những người có công sưu tầm, phục dựng vốn văn hóa dân gian này:..... 60

3.2.6. Bảo tồn và phát huy múa Tắc Xình trong mối quan hệ với phát triển du lịch:..... 61

3.2.7. Huy động những nguồn nhân lực khác:..... 62

KẾT LUẬN64

TÀI LIỆU THAM KHẢO.....66

PHỤ LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài:

Hiện nay trên thế giới, vấn đề bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa đang được quan tâm đặc biệt. Ở Việt Nam, Đảng và Nhà nước ta cũng rất quan tâm đến công tác này. Nghị quyết Trung ương 5 khóa VIII (1998) của Đảng đã được thông qua với chủ trương "Xây dựng nền Văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc". Đây cũng là một chủ trương lớn có tính định hướng cho những bước đi tiếp theo của sự nghiệp văn hóa nước nhà. Theo đó, những giá trị văn hóa tốt đẹp sẽ được giữ gìn và phát huy. Đồng thời tiếp thu thêm cái mới cho sự phát triển của nền văn hóa. Với chủ trương này, trong những năm qua nhiều hoạt động giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc thiểu số đã được triển khai, tổ chức. Trong các giá trị văn hóa độc đáo và đặc sắc đó không thể không kể đến lễ hội truyền thống của dân tộc.

Là một thành tố quan trọng trong kho tàng Di sản Văn hóa Việt Nam, lễ hội truyền thống có vai trò to lớn không thể tách rời trong đời sống của cộng đồng các dân tộc Việt Nam. Lễ hội là một sinh hoạt văn hóa tổng hợp bao gồm nhiều mặt của đời sống như: tôn giáo tín ngưỡng và văn hóa nghệ thuật, tinh thần và vật chất, linh thiêng và đời thường. Vì vậy, hàng năm trên mọi miền của Tổ Quốc người ta đều tổ chức lễ hội nhằm tưởng nhớ các vị khai canh, khai khẩn của làng, các vị sư tổ ngành nghề, các vị anh hùng dân tộc hoặc để cầu phúc, mưa thuận gió hòa, mùa màng bội thu.

Vì vậy, có thể xem lễ hội truyền thống là một bảo tàng văn hóa, là nơi lưu giữ những tín ngưỡng tôn giáo, những sinh hoạt Văn hóa dân gian, nơi phản ánh tâm thức người Việt Nam một cách chân thực nhất. Tuy nhiên trong giai đoạn hiện nay, cùng với sự thay đổi nhiều mặt của đất nước, lễ hội truyền thống Việt Nam đang có sự biến đổi to lớn, toàn diện

cả về nội dung lẫn hình thức biểu hiện . Vì vậy, trước những thách thức của xã hội hiện đại, để giữ gìn và phát huy được các giá trị văn hóa truyền thống mà không làm biến dạng những đặc trưng vốn có của nó là một việc làm không hề dễ dàng.

Lễ hội Cầu mùa của dân tộc Sán Chay - sinh sống ở xóm Đồng Tâm - xã Túc Tranh - huyện Phú Lương - tỉnh Thái Nguyên là lễ hội mùa vụ nằm trong lễ hội dân gian của tỉnh Thái Nguyên. Do điều kiện tự nhiên, địa lý, kinh tế,... như phần lớn các dân tộc thiểu số khác ở Thái Nguyên, người Sán Chay là cư dân nông nghiệp, các cây trồng chủ yếu xoay quanh vấn đề lương thực trong đó lúa đóng vai trò quan trọng. Vì thế, Lễ hội Cầu mùa được coi là lễ hội lớn nhất của dân tộc Sán Chay. Tổ chức Lễ hội Cầu mùa, người Sán Chay muốn tạ ơn trời đất đã cho được mùa liên tiếp, thóc gạo đầy nhà và cầu được mùa trong vụ tiếp theo, cầu cuộc sống yên ổn, ấm no, hạnh phúc, không ốm đau, bệnh tật,...

Điệu múa Tác Xình là một phần không thể thiếu và giữ vai trò quan trọng, làm nên nét văn hóa rất đặc trưng trong Lễ hội Cầu mùa của người Sán Chay ở xóm Đồng Tâm - xã Túc Tranh - huyện Phú Lương - tỉnh Thái Nguyên.

Điệu múa này mang giá trị tâm tinh to lớn, nó chính là cầu nối giữa nhân dân trong bản với thần linh. Nó thể hiện rất rõ tín ngưỡng phồn thực, âm dương hài hòa cùng với tấm lòng kính cẩn dâng lên thần linh những món ăn ngon, điệu múa đẹp, dân làng cầu mong cho một mùa cấy hái bội thu. Đây cũng là dịp để dân làng thỏa sức vui chơi giải trí sau một năm lao động vất vả và truyền lại cho con cháu vốn bản sắc văn hóa của ông cha thông qua lễ hội.

Với những giá trị và vai trò đó, việc giữ gìn và phát huy Lễ hội Cầu mùa nói chung và điệu múa Tác Xình của người Sán Chay xóm Đồng Tâm nói riêng là một việc làm hết sức cần thiết, đặc biệt trong giai đoạn hiện

nay khi đất nước đang trong công cuộc công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, khi những giá trị văn hóa truyền thống đang có nguy cơ bị mai một.

Là sinh viên của trường Đại học Văn hóa Hà Nội, chuyên ngành Quản lý Văn hóa thì việc nghiên cứu Lễ hội truyền thống nói chung và Lễ hội Cầu mùa của người Sán Chay nói riêng là rất cần thiết. Bởi những kiến thức nghiên cứu thu thập được sẽ phục vụ rất nhiều cho công tác sau này của bản thân. Ngoài ra, Thái Nguyên còn là thủ đô kháng chiến - có ý nghĩa rất quan trọng đối với lịch sử dân tộc; lại là nơi gắn bó với cuộc đời tôi nên không có gì là khó hiểu khi tôi dành cho con người và phong cảnh Thái Nguyên một tình cảm đặc biệt. Tự thấy mình phải có trách nhiệm trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của mảnh đất này.

Vì vậy, với đề tài này tôi hy vọng sẽ góp thêm tư liệu vào việc bảo tồn và phát huy giá trị của Lễ hội Cầu mùa nói chung và điệu múa Tắc Xình nói riêng của tộc người Sán Chay xóm Đồng Tâm - xã Túc Tranh - huyện Phú Lương - tỉnh Thái Nguyên.

Với những lý do nêu trên, tôi đã chọn đề tài:

"Múa Tắc Xình trong Lễ hội Cầu mùa của dân tộc Sán Chay ở xóm Đồng Tâm - Xã Túc Tranh - Huyện Phú Lương - Tỉnh Thái Nguyên"

làm đề tài khóa luận tốt nghiệp của mình.

2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu:

- **Đối tượng nghiên cứu:** Múa Tắc Xình trong lễ hội cầu mùa của dân tộc Sán Chay ở xóm Đồng Tâm - xã Túc Tranh - huyện Phú Lương - tỉnh Thái Nguyên.

- **Phạm vi nghiên cứu:** xóm Đồng Tâm - xã Túc Tranh - huyện Phú Lương - tỉnh Thái Nguyên.

3. Mục đích nghiên cứu:

- Khái quát đặc điểm vị trí địa lý, kinh tế, văn hóa - xã hội của dân tộc Sán Chay ở xóm Đồng Tâm - xã Túc Tranh - huyện Phú Lương - tỉnh Thái Nguyên.

- Tìm hiểu múa Tắc Xình và lễ hội cầu mùa của người Sán Chay ở nơi đây.

- Đánh giá thực trạng và đề xuất một số giải pháp để bảo tồn và phát huy điệu múa Tắc Xình.

4. Phương pháp nghiên cứu:

Để thực hiện đề tài này, tôi đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau:

- Phương pháp nghiên cứu tài liệu.
- Phương pháp phỏng vấn.
- Phương pháp điền dã thực tế.
- Phương pháp quan sát.

5. Đóng góp của đề tài:

Đóng góp trực tiếp của đề tài:

Báo cáo đề tài khóa luận tốt nghiệp của sinh viên Nguyễn Thị Quỳnh
- Lớp QLVH 8C - Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, khóa học 2007 -
2011.

Đề tài có thể sử dụng làm tài liệu tham khảo cho việc nghiên cứu, tìm hiểu điệu múa Tắc Xình và Lễ hội Cầu mùa của dân tộc Sán Chay ở xóm Đồng Tâm.

Các giải pháp được đề xuất trong đề tài có thể ứng dụng được trong thực tiễn nhằm góp phần bảo tồn và phát huy các giá trị trong Lễ hội Cầu mùa của dân tộc Sán Chay Đồng Tâm.

6. Bố cục của đề tài:

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phụ lục, đề tài có cấu trúc gồm 3 chương:

Chương I: Khái quát đặc điểm vị trí địa lý, kinh tế, văn hóa - xã hội của dân tộc Sán Chay ở xóm đồng Tâm - xã Túc Tranh - huyện Phú Lương - tỉnh Thái Nguyên.

Chương II: Múa Tắc Xình trong Lễ hội cầu mùa của dân tộc Sán Chay ở xóm Đồng Tâm - xã Túc Tranh - huyện Phú Lương - tỉnh Thái Nguyên.

Chương III: Bảo tồn và phát huy múa Tắc Xình trong Lễ hội Cầu mùa của dân tộc Sán Chay ở xóm Đồng Tâm - xã Túc Tranh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Cao Đức Hải, Nguyễn Khánh Ngọc (2010), Giáo trình quản lý lễ hội và sự kiện, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội.
2. Đặng Văn Lung, Nguyễn Song Thao, Hoàng Văn Trụ (1997), Phong tục tập quán các dân tộc Việt Nam, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
3. Đinh Gia Khánh (1989), Trên đường tìm hiểu Văn hóa dân gian, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
4. Luật Di sản văn hóa (2001), nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam.
5. Quy chế thực hiện nếp sống văn minh trong việc cưới, việc tang và lễ hội (Ban hành kèm theo Quyết định số 308/2005/QĐ - TTg ngày 25 tháng 11 năm 2005 của Thủ tướng Chính phủ).
6. Quy chế tổ chức lễ hội (Ban hành kèm theo Quyết định 39/2001/ QĐ - BVHTT ngày 23 tháng 08 năm 2001 của Bộ trưởng Bộ Văn hóa Thông tin).
7. Tỉnh ủy - Hội đồng nhân dân - Ủy ban nhân dân tỉnh Thái Nguyên (2009), Địa chí Thái Nguyên, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
8. Văn kiện Hội nghị lần thứ 5 Ban chấp hành Trung ương Đảng khóa VIII (1998), Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội
9. Về văn hóa dân tộc thiểu số (1976), Nxb Văn hóa dân tộc.
10. Bài viết "Về Thái Nguyên xem múa Tắc Xình" (27/05/2009), <http://www.baothainguyen.org.vn>.